

Parkveien 45

Momenter til innledning på møtet med organisasjonens og næringslivsledere tirsdag 25.11.86

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

Når Regjeringen inviterer til dette møtet er det ut fra den erkjennelse at våre store økonomiske problemer ikke lar seg løse uten samarbeid og aktiv medvirkning fra alle grupper. Hovedproblemet i norsk økonomi er det gapet som har bygget seg opp mellom det vi forbruker og det vi produserer. Vi kjøper for mye fra utlandet og vi selger for lite til utlandet. Dette problemet kan vi ikke løse bare gjennom tilstramminger. Vi må møte det også med et styrket produksjonsgrunnlag. Det dreier seg om produktivitet og kostnader i vid forstand i hele vårt næringsliv. Det dreier seg i høy grad også om beslutninger som må fattes i den enkelte organisasjon og på den enkelte bedrift. Derfor er det viktig at myndigheter og organisasjonene og bedriftene i størst mulig grad har et felles syn på de problemer vi står overfor og at alle i sin daglige virksomhet nå er seg bevisst de vanskelige oppgaver landet står overfor.

Vi vil altså i dette møtet legge opp til en utveksling av synspunkter på utfordringene i norsk økonomi sett fra de ulike deltakernes synsvinkler, og vi håper at dette skal bidra til å legge grunnlaget for et bedre samarbeid og samspill mellom myndigheter, organisasjoner og bedrifter. Det er nødvendig for å kunne mestre disse problemene på en bedre måte.

Tidligere i høst hadde Regjeringen et tilsvarende møte med representanter fra hovedsaklig større industribedrifter, skipsfarten og oljevirkksomheten. Det er de næringene det i første

rekke blir fokusert på når det dreier seg om landets konkurransevne og vår utenriksøkonomi. Men i dag har vi faktisk samlet representanter for næringer som til sammen har en vesentlig større økonomisk betydning enn vår tradisjonelle industri. Mange av dere representerer også eksportnæringer og næringer som konkurrerer på hjemmemarkedet. Regnet i sysselsetting og verdiskaping representerer dere en meget stor del av den norske økonomi.

Vår største økonomiske utfordring er å kombinere et høyt velferdsnivå og en forsvarlig utenriksøkonomi. I denne forbindelse er bedre effektivitet og lavere kostnadsvekst minst like viktig i de skjermede næringer som i den konkurranseutsatte industrien.

Før jeg går nærmere inn på dette, vil jeg gjerne, som en bakgrunn for diskusjonen, gi en kort oversikt over enkelte viktige trekk ved den økonomiske situasjonen og utviklingen i Norge:

Som jeg nevnte er hovedproblemet i norsk økonomi det gapet som har bygget seg opp mellom det vi forbruker og det vi produserer. Vi bruker mer enn vi produserer, vi kjøper mer enn vi selger. Det undergraver vår økonomiske handlefrihet.

Denne ublansen oppsto lenge før det sterke fallet i oljeprisene. Allerede i 4. kvartal 1985 hadde vi underskudd i forhold til utlandet.

Fallet i oljeprisene har forsterket problemene og gjort dem mer akutte. Mens vi i fjor fikk over 50 milliarder kroner i skatteinntekter fra oljevirkksomheten, får vi neste år bare om lag 10 milliarder.

Det sier seg selv at 40 milliarder kroner mindre i inntekter for staten må få virkninger for den økonomiske politikken. Det betyr faktisk 30.000 kroner mindre regnet pr. husholdning. Det er selvfølgelig ikke mulig for staten å erstatte så store inntekter fra oljevirkksomheten med andre inntektskilder.

Industriens konkurranseevne er svekket. Siden 1981 har norsk industri tapt 25 prosent av markedsandelene ute og 10 prosent hjemme. Resultatet er at vi er blitt altfor avhengig av oljen. Det er dessverre slik at denne sterke kostnadsveksten og svake produktivitetsutviklingen også er representativ for vårt øvrige næringsliv. Det er et gap mellom den produksjon vi har nå og den levestandard vi venter og ønsker. Det er gjennom mange år satset altfor lite på forskning og utvikling i vårt næringsliv. Internasjonalt ligger vi langt nede på listen på dette området.

Prisstigningen i Norge har vært for høy. Det viktige her er å sammenligne prisstigningen i Norge med de land vi konkurrerer med, og da ser vi at avstanden mellom Norge og disse landene stadig har økt. Problemene er forsterket siden sommeren 1985. I løpet av de siste 1-2 årene har det bygd seg opp et etterspørselspress som også øker prisproblemene.

Det har vært en meget sterk lønnsutvikling i deler av det private næringsliv, og fremfor alt blant grupper som ikke er fagorganisert. Den uro som dette har skapt i arbeidslivet er bakgrunnen for at årets lønnsoppgjør ble vanskelig.

Ikke siden slutten på 60-tallet, har fraflyttingen fra bygdene vært større. Den sterke veksten er i stor grad blitt et byfenomen. Mens det i de sentrale strøk av landet er mangel på arbeidskraft er det i mange distrikter mangel på arbeidsplasser.

Det vil ta lang tid å rette opp skjevhetene i norsk økonomi.

Vi må nå skape ny vekst i næringer og bedrifter som konkurrerer med utlandet, slik at vi kan erstatte de tapte oljeinntektene. Skal vi få til det, er det nødvendig at også vårt øvrige næringsliv blir mer effektivt og opererer med lavest mulige kostnader.

Det er i tiden framover nødvendig å få til mer realistiske inntektsoppgjør, dersom vi skal lykkes i å gjenopprette balansen i norsk økonomi. Samtidig må vi øke produktiviteten i norsk

økonomi. Det må tas et krafttak for å bedre effektiviteten i alle deler av næringslivet og i offentlig virksomhet. Særlig må arbeidstidsforkortelsen fra første januar for de som nå har lengst arbeidstid ikke føre til mindre produksjon. Det er viktig at det arbeid LO og NAF har satt i gang i denne forbindelse for å bedre produktiviteten blir fulgt opp i alle bedrifter og i alle deler av næringslivet.

Vi må også ha som mål å få mer igjen for investeringene i næringslivet. Sammenlignet med andre land har vårt næringsliv et svært høyt investeringsnivå, mens produktiviteten utvikler seg svakt. Her må trolig skattesystemet ta noe av skylden. Regjeringen vil ta initiativ til en grundig gjennomgang også av bedriftsbeskatningen, med sikte på endringer som stimulerer til mer effektiv bruk av ressursene.

Lavere kostnadsvekst og en gunstigere produktivitetsutvikling er helt nødvendig for den delen av næringslivet som konkurrerer mest direkte med utlandet. Vokser kostnadene ved å produsere varer og tjenester for sterkt i Norge, taper norske produsenter markedsandeler både på hjemmemarkedet og på eksportmarkedene.

Men i virkeligheten har alle et ansvar for å få til en mer forsvarlig pris- og kostnadsutvikling, også bedrifter og arbeidstakere i bedrifter og næringer som er mer skjermet mot konkurranse fra utlandet. Dette gjelder f.eks. varehandelen, jordbruket, tjenesteytende næringer for øvrig og den offentlige forvaltning.

Kostnads- og produktivitetsutviklingen i disse næringene har også betydning for vår utenriksøkonomi. Økte kostnader og manglende produktivitetsutvikling i skjermede næringer veltes ofte over i prisene på de varer og tjenester disse næringene produserer, og som brukes blant annet til vareinnsats i de delene av næringslivet som direkte konkurrerer med utenlandske produsenter. Svekket konkurransevne og tap av markedsandeler for norske bedrifter følger i kjølvannet av dette.

En for sterk kostnadsvekst og svak produktivitetsutvikling i de skjermede næringer vil derfor kunne true arbeidsplassene både i de konkurranseutsatte næringer og i de skjermede næringer selv.

Vi skal ikke overvurdere graden av skjerming fra utenlandsk konkurranse. I de senere år har vi opplevd at næringer som tidligere i stor grad var enerådende på det norske marked, har fått en markert økning i konkurransen fra utenlandske produsenter. Bl.a. innen bygg- og anleggsnæringen, innenfor grafisk industri og innenfor en rekke tjenesteproduserende næringer har konkurranseflatene økt. Høy kostnadsvekst innenfor disse næringene og teknologiske endringer har bidratt til at graden av skjerming er blitt mindre. Kostnadsveksten har altså fått økt betydning for arbeidsplassene også i disse næringene, og understreker, sammen med de øvrige eksemplene her, betydningen av at kostnadene dempes og produktiviteten økes også i de såkalte skjermede delene av norsk næringsliv.

Regjeringens økonomiske politikk baserer seg på at vi må operere innenfor trange økonomiske rammer. Det stiller store krav. Vi må omprioritere og reformere slik at vi finner en vei ut av uføret.

Regjeringen har i det økonomiske opplegget for 1987 prioritert fire områder:

- Innsatsen for nyskaping og omstilling i næringslivet må økes. Det er nødvendig for at vi skal få flere ben å stå på enn oljevirkksomheten. Vi ser det som et felles ansvar for næringslivet, forskningsinstitusjonene og myndighetene å utvikle et næringsliv som kan skape de inntekter vi trenger for å opprettholde sysselsetting og velferd.
- Innsatsen i distriktene skal økes. Regjeringen har lagt fram en egen distriktspakke, og tar sikte på å bygge opp kompetansen i distriktene, både i bedriftene, i skoleverket og gjennom regionale kompetansesentra. Vi må gå nye veier

for å få en større del av veksten i de tjenesteytende næringene til distriktene.

En vekst i distriktene vil også dempe presset på de sentrale strøk og bidra til en bedre balanse mellom regionene.

- Kommuner og fylker skal ikke rammes av innstrammingene. Dette er avgjørende for innsatsen i helsesektoren og eldreomsorgen.

Samlet vil kommunesektoren kunne regne med de samme inntektene neste år som de har i år.

Likeledes vil en realvekst i overføringene til helseformål, gi grunnlag for økt innsats på dette området.

- En skatteomlegging som innebærer sanering av fradragsmuligheter og lavere skattesatser på nettoinntekten. Hensikten er både å få et mer rettferdig skattesystem og et som i større grad stimulerer til bedre ressursbruk bl.a. ved at lånefinansiert forbruk blir mindre lønnsomt.

Vi er nå inne i den avsluttende fasen i budsjettbehandlingen i Stortinget. Så langt ser det ut til at vi får gjennomslag for hovedprioriteringene i budsjettet. Men jeg vil ikke legge skjul på at det fortsatt gjenstår betydelige problemer om vi skal få et budsjett med en tilstrekkelig balanse.